

Steve Whiteman

Két hét...

Fehér listán Dél-Afrikában

KÉT HÉT...

Fehér listán Dél-Afrikában

Steve Whiteman

Publio Kiadó

2014

Minden jog fenntartva

ELŐSZÓ

„Nincs út a boldogsághoz, a boldogság maga az út.”

Ez a Buddha idézet már akkor is ott volt a falon, amikor először jártam ebben a házban. Rögtön megakadt rajta a szemem. Ízlelgettem, próbáltam behelyettesíteni saját életembe. Megszerettem. Úgy emlékszem, nagy felbuzdulásomban még egy internetes közösségi oldalon is világgá kürtöltem, gondolván, ezt az idézetet kifejezetten rám szabták. Hadd tudja meg mindenki, merre járnak a gondolataim. Elhittem, sőt, meg voltam győződve, Buddha rám gondolt, amikor fejéből kipattant ez a bölcsesség, a minden bizonnyal sok százezer példányban kinyomtatott plakát gyártói is biztos tudták, egy darab kifejezetten miattam készül el, aztán a ház gazdái már magától értetődően azért keresték fel a dekorációs üzletet, hogy ezt a nekem tetsző posztert válasszák. Mert tudták, hogy a lépcsőfordulóban ki sem kerülhetem. Ott lesz a legjobb helye, amikor július 1-jén kora délután megérkezem.

Mindenki jól végezte a dolgát, végtére is, az üzenet célba ért. Besétáltam, megláttam, enyém lett. Enyém is.

Belém költözött a gondolat. Talán azért is, mert Buddha, vagyis hát, a plakát segített elhíttetni, hogy rám talált a boldogság, hiszen azóta szinte folyamatosan úton vagyok. A szó hétköznapi jelentése szerint, s átvitt értelemben is.

Akkor minden olyan egyszerűen megmagyarázhatónak látszott. Egy nappal ötvenedik születésnapom előtt voltam, másnap pedig várt rám az Út. Az El Camino, spanyolul annyit tesz, az Út. Kis betűvel is utat jelent, nagy betűkkel ennél sokkal többet. Vannak, akik vallási fanatizmusból, sokan kalandos túra okán vágnak neki ennek kihívásnak, akadnak, akik spirituális élményre várnak. Évente nagyjából kétszázezren. Mindenkinek van saját története. Nekem is volt. Fél száz év így-úgy elment, ki tudja mennyi vár még rám, s azok az esztendőik milyenek lesznek. Sétáljunk hegyen-völgyön át, összegezzünk, aztán majd meglátjuk, mi lesz. 800 kilométer gyaloglás sok mindenre jó. A fáradtságon, a gyötrelmeken viszonylag könnyű túljutni, főleg, így utólag, visszafelé forgatva a filmet, közben azért ez nem mindig könnyed andalgás. Az viszont biztos, aki ezen az Úton valóban végigmegy, az utána már sem testben, sem pedig lélekben nem lesz ugyanaz, mint azt megelőzően. Nem jobb vagy rosszabb, egyszerűen más. Na és az vesse rám az első követ, akit nem hoz izgalomba egy olyan misztikus utazás-látomás reménye, amelyet Shirley McLaine vagy Paulo Coelho e témában íródott könyveiben olvashattunk. Ha csak az ő vízióiknak a töredéke kerít hatalmába, már el vagyunk varázsolva.

Az Úton végigmentem. Tanulságokkal, következtetésekkel. Amelyek nyilván nem csupán Spanyolországban, másutt is előjöhetnek volna, de mégiscsak felemelőbb egy olyan sokmillió klubba bejutni, pontosabban begyalogolni, amelynek egyebek mellett az Oscar-díjas színész, vagy éppen a világ egyik legfelkapottabb írója is tagja.

És megpróbáltam az egy hónap lelki-fizikai tapasztalatait lefordítani a hétköznapiok nyelvére. Ez ment a legnehezebben. De azért bennem egyebek mellett megfogalmazódott egy olyan hit, miszerint nincs lehetetlen, figyeljünk a jelekre, értsük meg miről és miért szólnak, induljunk, ha indulni kell, s ha valamit nagyon akarunk, ráadásul szándékaink tisztességesek is, akkor célba érünk.

Na, jó, persze vannak kivételek, amikor a jelek megértése vagy téves értelmezése rossz útra visz. Zsákutcába. Mondjuk, ha valaki Dél-Afrikában próbál szerencsét.

Az egy más világ. Hogyan találkozik az El Camino Dél-Afrikával? Könnyen. Sokkal könnyebben, mint elsőre hinnénk. De idővel minden kiderül. Türelem kell, hozzá. Mint Dél-Afrikához általában.

Egy ottani ismerősöm, a jobb érthetőség kedvéért gyorsan hozzáteszem, fehér bőrű, ismerősöm, egy viccnek ígért hasonlattal próbálta érzékeltetni országa jelenlegi helyzetét. Mi különbség a turista és a rasszista között? Két hét Dél-Afrikában...

Nahát, akadnak, akik visszasírnák az apartheid időszakát? Micsoda!?! Kikérjük magunknak! Az egy nagyon rossz, igazságtalan világ volt! - hangzik a külvilágnak szánt felháborodás. Rendben van, de félve megkérdezem: hányadán is állunk az igénnyel? Mintha lenne. Csak viccmesélés közben? S van olyan is, hogy anti-apartheid? Amikor fekete közösít ki, különböztet meg fehéret? Mekkoraát változott a világ!

Sajnos, a vicc későn hangzott el. Ugyan kicsit durva élcelődés, de mint minden ilyennek, van némi valóságalapja is. Igen, amikor eljutott hozzám már tudtam, nem is annyira vicc. Saját bőrömön éreztem. A fehér bőrömön.

Alig egy hete érkeztem meg Dél-Afrikából, majd' egy esztendeig tartó kaland után. Ötvenhat óra repülés, buszozás, s most itt, a francia-spanyol határ közelében lévő misztikus városban, az El Camino gyűjtő-induló pontján, St. Jean Pied de Portban, a Rue de Citadelle egyik több száz éves házában, a mives falépcsőn megint Buddha gondolatai jönnek szembe. Hat éve találkoztunk először. S én még mindig úton. De tényleg ez a boldogság? Vagy csak amolyan bölcselkedő kapaszkodó a soha célba nem érőknek?

Az astorgai busz titkai

Nem kell sokat töprengenem, egyértelmű, a spanyolországi, sok évszázados múltra visszatekintő zarándokút alapvetően változtatta meg az életemet. Hogy egykoron miért indult el hívők és nem hívők hada a távoli Galícia földjére, a ma már Santiago de Compostelának keresztelt város felé? Mondják, hogy ott vélték megtalálni Jakab apostolnak, Jézus nagy hittérítőjének a földi maradványait. Vagy igen, vagy nem. Alighanem, eldönthetetlen kérdés. A Tejút földi lenyomata? Ez lenne a megoldás? Talán. De azért ehhez is kell jókora képzelőerő. Titkos energia vonalak? Ha akarom, igen, ám ha nem érzek semmit, akkor meg annyi. Ezernyi magyarázat, soha be nem bizonyíthatóak. De az emberek mentek 1000 éve, ötszáz éve, s mennek ma is.

Hat éve még szinte öntudatlanul keveredtem el a Rue de Citadelle 40-be, a házba, amelyet a holland tulajdonosok, Arno és Huberta önzetlenül, kéretlenül ajánlottak fel, Afrikából megtérve, amolyan Európába visszatérő első bázisként, ahol e sorok íródnak.

Egy más világba csöppentem. Emlékszem, amikor a vacsora asztalnál Hubertáék mindenkit megkérdeztek, mi szél hozta erre, ki, miért szánta el magát a nagy kalandra, sok okossággal nem tudtam előhozakodni. Valami ilyesmit hebegtem: itt vagyok, holnap nekiindulok. Nagyjából ennyivel tényleg össze lehetett foglalni, hogyan kerültem ebbe a házba. Valóban létezik az Út vonzása? Minden bizonnyal, igen. Akinek itt van dolga, az előbb utóbb fel is bukkan errefelé.

S a következő nap, félévszázadosan, átküzdöttem magam a Pireneusok csúcsain, majd folytatva az utat Santiago de Composteláig, s tovább, az Atlanti óceán partján lévő Finisterréig. Biztosan valami kimaradhatott az első alkalommal, amiért vissza kellett menni, mert két év múltán azon vettem észre magam, hogy már megint a túracipő és a hátizsák lettek a legfontosabb, legközvetlenebb társaim. Ismét a Pireneusok, Santiago, és Finisterre. A világ vége, mondhatnánk, ha ez utóbbi városka nevét lefordítani, magyarázni akarnánk. De mégsem az, mindig volt, van visszatérés. Feltámadás? Újrakezdés?

Bővebben azt sem akartam megmagyarázni magamnak, amikor ugyanezen az Úton önkéntes munka lehetőségét kerestem. Egyszer csak ott voltam. Gondoltam, ha nekem sokat jelentett, amikor a nagy vándorlás során volt hol megpihennem, ágyban, többnyire nyikorgó, emeletes változatában, valaki alatt vagy fölött, meleg-, vagy legyünk tárgyilagosa, inkább langyos-hideg víz várt a fásasztó séta után, akkor miért ne adhatnék vissza valamit az utánam jövőknek. Összenőttem a Caminóval. Kissé idéetlen megfogalmazással, hivatásos, főállású önkéntesnek álltam. Olykor St. Jean-ban, máskor pár

száz kilométerrel nyugatabbra, Rabanalban voltam hospitalero. Így hívják spanyolul azokat, akik a szállásokon, túlnyomó többségükben fizetség nélkül dolgoznak. Takarítanak, ha úgy hozza a szükség, ételt készítenek, segítenek az arra rászorulóknak. Szállás, és bizonyos helyeken ellátás is jár a ténykedésükért, meg persze a zarándokok, a vándorok hálája, esetenként, ritkábban, hálátlansága. Embere válogatja, ki, mit tud adni magából. Nekünk, persze mindenkivel egyformán illik bánni, de ugye azt nem kell hosszabban ecsetelni, hogy a dicséret csak jobban esik, és szerencsére ebből jut több.

Ethel és Clem, Dél-Afrika polgárai. 2011. január elején ismertem meg őket. A hospitalerók ekkortájt javarészt pihennek, esetleg pénzt keresnek. Csak kevés fanatikus, vagy nevezhetnék örülteknek is, botladozik az El Camino havas, sáros ösvényein, a szállások többsége is zárva van, a tavaszra várnak, ez idő tájt nincs olyan nagy számban szükség segítő kezekre. Ez a tervezés időszaka. Erre az esztendőre nekem már összeállt az önkéntes programom. Kétszer fél hónap a Buddha idézet közelében, a Rue de la Citadelle-en, három hét pedig Rabanal del Camino-ban, az észak-spanyolországi kis hegyi faluban. Nem kis meglepéssel nyugtáztam, hogy a Gaucelmo névre keresztelt (sok száz évvel ezelőtti remetéről kapta a nevét) zarándokszállás londoni felügyelői, a szigetországi Szent Jakab társaság vezetői, egy évvel korábbi ténykedésem alapján ismét bizalmat szavaztak nekem. Ethel, Clem és Walter. Az új rabanali brigád. Walter Hollandiából jött. Élmény volt vele együtt dolgozni, ráadásul egy esztendeje St. Jean-ban már összeszoktunk. Rögtön a bemutatkozásnál közölte, hogy nála kétbalkezebb emberrel még nem találkozott, de a jó szándékát senki nem kérdőjelezheti meg. Nem hazudott egyik vonatkozásban sem. Csak azzal a tárggyal nem gyűlt meg a baja, amit nem vett kézbe. Viszont nagyon szorgalmas volt. Tanult, művelt ember, kevés olyan téma akadt, amihez ne tudott volna érdemben és okosan hozzászólni. Szobatársnak is elment, éppen csak annyira horkolt, szuszogott, amennyire az egy férfiembertől elvárható, elviselhető. Örömmel nyugtáztam, hogy a futballról is egyező a véleményünk, még akkor is velem értett egyet, amikor szerinte is alattomosan játszó honfitársai alulmaradtak a spanyolokkal szembeni világbajnoki döntőben. Nem tartozik szorosán ide, de azért megjegyzem, ezt a mérkőzést a Dél-Afrikában megrendezett világbajnokság keretében vívták, ám ekkor még fogalmam sem volt arról, hogy rövidesen rám is vár az afrikai ország. Legalábbis azt hittem, úgy nézett ki, vár rám...

Walternek, mint az egykoron Dél-Afrikában megtelepedett búrok kései leszármazottjának természetesen naprakész információi voltak erről az országról is. Egyébként, különös szakértelmet mutatott a sajtók terén. Könnyű neki, Gouda városából való. Sajt-elméletben kiváló osztályzatot érdemelt, az evés-gyakorlat azonban legfeljebb gyenge kettes. Vagy inkább elégtelen. Rémisztően táplálkozott. Egy idő után magunk között már hozzászoktam, de pironkodva bevallom, nyilvános helyen nem szívesen mutatkoztam vele. Röviden: ahol Walter falatozott, ivott, ott asztal nem maradt szárazon, egy nagy morzsa-ételmaradék kupac tetején hangzott el a befejező „egészségünkre” szó. Talán kicsit rövidlátó is volt, meg aztán azokkal a különös eszközökkel, úgy, mint kanál, villa, kés sem bánt nagyon ügyesen, kézzel jobban ment neki. Elképesztő romhalmazt tudott maga után hagyni. Korkedvezménnyel ment nyugdíjba. Egyedülálló volt, bevallása szerint büntény lenne bárkire is tartósan ráerőltetnie magát. Felszabaduló idejét túrázással töltötte. Nem egy könnyű kis botorkálásra kell gondolni. Ha nekiindult, több ezer kilométert sétált anélkül, hogy közlekedési eszközre szállt volna. Hollandia, Németország, Franciaország, Spanyolország, Portugália, Olaszország, Anglia poros útjain hagyta lábai nyomát. Amikor beszámolt az éppen aktuális kóborlásairól, rendre az az érzésem támadt, hogy valahol elveszítette a térképét, s nem talál vissza a helyes útra.

De térjünk vissza Ethelhez és Clemhez. A londoni szervezet döntése alapján ez a dél-afrikai pár lett Rabanalban a négytagú csapatunk másik fele. Még vagy hat hónapunk volt a találkozásig, de januárban egy napon udvarias levél érkezett tőlük. Fontosnak érezték, hogy megtudjuk, kik ők. Kiderült, hogy az afrikai ország Western Cape-nek nevezett régiójában, egy Mossel Bay nevű óceánparti városban laknak, ami megközelítőleg 400 kilométerre, Keletre van Fokvárostól. Clem korábban háromszor volt már Spanyolországban, háromszor megjárta az El Camino különböző szakaszait, Ethel pedig egy alkalommal. Megírták, hogy egészségi állapotukra nem lehet panaszuk,

ugyan nem derült ki a koruk, de azt mondták, kifejezetten fittek. Sokat túráznak Dél-Afrika hegyein, ez a foglalatosság igen népszerű arrafelé. Van két gyermekük, két unokájuk. S persze már nagyon várják, hogy találkozzunk, s közösen legyünk a Gaucelmo-szálláson megnyugvást kereső zarándokok szolgálatára. S mint kezdő hospitalerók, nagyon számítanak olyan gyakorlott társakra, mint Walter és én. Aláírás, s az Úr áldása. Ez utóbbi szavak akkor fel sem tűntek, udvariassági formulának hatottak egy levél végén. Később már egészen más értelmet nyertek.

Mindketten válaszoltunk, röviden bemutattuk magunkat. Fogalmam nincs, mi lehetett az a tény, amivel beloptam magamat a szívükbe, minden esetre néhány nap múlva az elsónél is sokkal kedvesebb hangú válasz érkezett. A levelek közé egy vasárnap is szorult. Ennek túl nagy jelentősége nem lenne, a levélből is csak annyi derült ki, hogy az elmúlt vasárnap imádkoztak a templomban, hogy amikor majd együtt dolgozunk, minden a legnagyobb rendben legyen, s igazi barátság alakuljon ki közöttünk. Kicsit tartottak az eddig ismeretlen feladattól, de ismét megígérték, hogy figyelmes tanulók lesznek, s gyorsan elsajátítják a hospitaleróság csínját-bínját. Csak legyünk velük türelmesek.

Most már megírták, hogy Clem 68 éves „fiatal”, s öt esztendeje ment nyugdíjba. Ethel 62 és ő is „fiatal”. Életük szerves része az emberek szolgálata, az egyházuk szervezésében magányos embereket látogattak kórházakban, időseknek segítettek. Kicsit különbözött az eddig róluk gondolt képtől az Európába utazásuk módja. Fokvárosban terveztek felszállni egy Genovába tartó luxus hajóra, majd háromheti tengeri lét után rövid kitérőket téve az egyik legkegyetlenebbnek tartott spanyolországi Caminón, az Északi Úton indulnak zarándokolni. A változatosság gyönyörködtet, ötcsillagos kényeztetés és zord zarándok lét.

Egy igazi hospitalero egyben zarándok is. És ráadásul jó, ha naprakész. Rabanali szolgálatom kezdetét megelőzően egy nappal érkeztem meg Astorgába, a kis falutól 20 egynéhány kilométerre lévő városba. Az itt lévő szálláson szeretettel fogadtak, adtak helyet, mint kollégának, mondván úgsincs telt ház, nem veszem el az ágyat a valódi zarándokoktól. S másnap a Camino-érzés ébren tartása okán gyalog mentem el Rabanalba. Walter már várt, régi barátként ölelkeztünk össze. Ethellel és Clemmel csupán kézfogással üdvözlöttük egymást. Nem sejtettem, hogy ez a kézfogás pár hónap múltán nagyon messzire visz. Dél-Afrikába.

Rabanal egy nagyon kicsi, pár tucat állandó lakóst számláló hegyi falu, az ide látogatók döntő többsége zarándok, s nekik, gyalogosoknak, vélhetően fel sem tűnik, hogy a tömegközlekedés igencsak foghíjas errefelé. Hetente kétszer fordul meg itt autóbusz, Astorgába megy és jön. Kedd kiemelt, piaci nap. Reggel nyolc körül érkezik meg a járat, s mire a környék kis falvaiból az összes, többnyire idős utasát összeszedve letudja a 20 kilométeres távolságot már majdnem tíz óra van.

Rabanalban van ugyan egy kis bolt, ahol sok minden kapható, ami pedig nincs, azt kérésre beszerzi a gazda, de az árak a kivételezett helyzetnek megfelelően igencsak borsosak. A kenyeres ember minden reggel hármat dudálva érkezik, s addig nem is tágít, amíg át nem adja a napi adagot. A tisztítószeres kis furgonja minden második kedden parkol le a ház előtt. Neki is jól mehet a bolt, mindig mosolyogva teszi zsebre a pénzt, legalább másfélszeresét annak, mint amennyiért a hasonló terméket a szomszédos város bármely boltjában meg lehet kapni. Tény, hogy egy ilyen méretű kis teherautóba ennyi mindent besúfolni, nagy jártasságot igényel, s csodák csodájára a kívülállónak átláthatatlan káoszban pillanatok alatt megleli, amit kérünk tőle. Alapvető szükséglet még a tej, erre is van dedikált szállító, egy telefon és másnap megjelenik.

Tehát elvileg minden házhoz jön, ám ennek ellenére hosszú évek hagyománya, hogy a Gaucelmo személyzete, ha a szükség úgy diktálja, Astorgába megy beszerezni. Nincs annál kellemesebb, mint bolyongani egy hamisítatlan Gaudi palota tövében, s eközben a portékájukat kínáló és azokat kereső emberek zajos párbeszédét hallgatni. Mintha egy kis jutalom eltávozásra mehetne a Guacelmo-ban ténykedők egyik fele. Ebben a jutalomban mi részesültünk Ethellel. Amikor ránk esett a választás fel sem tűnt, hogy milyen nagy volt a felém irányuló bizalom. Utóbb kiderült, amióta a dél-afrikai pár évtizedekkel korábban kimondta egymásnak a boldogító igent, Ethel a férjén kívül más férfival kettesben nem mehetett, s nem is ment sehova. Ez a rendkívül békés életet élő, évtizedek múltán is kéz a kézben járó pár közös döntése volt, nem a férfi uralkodni vágyása kényszerítette ki, és

láthatóan egyiküknek sem esett nehezebbre betartani az íratlan szabályt. Erről akkor beszéltek először, amikor egy forró délután az éppen aktuális hűsítő sörömről mentem a helyi kocsmába, vagy ahogyan azt spanyol földön mondják, Bar-ba, s számomra magától értetődő természetességgel invitáltam bevásárló társamat, tartson velem egy jó kis hús San Miguel-re. Sört, egy idegen férfivel?! - volt az elsődleges meglepett reakciónk, pedig a meghívásom mögött semmilyen hátsó szándék nem rejtőzött. Több, magától értetődő okból kifolyólag sem, amely okok oly egyértelműek voltak számomra, hogy némileg megijesztett a felhorkanás. Utóbb Clem mégis zöld utat adott nekem, meg az asszonynak, aki elmondása szerint nem is nagyon tudja, milyen íze lehet a sörnek, beérte egy kávéval. Milyen furcsa szerzet, gondoltam, a világ egyik legnagyobbra becsült találmányát, a jéghideg csapolt sört nem szereti. Igaz, ha már az a nehezen értelmezhető szokása van, hogy kocsmába sem jár, akkor ez azért érthető. De ennél sokkal furcsább volt azt látni, hogy egy hatvanon túli hölgy milyen megilletődötten jön velem, s milyen zavarban van, amikor belépünk a kis faluhoz képest szinte mindig zsúfolt Bar-ba. Nem mondom, hogy nekem, az előzmények ismeretében nem volt különös a szituáció, de azért nagy rutinnal fogyasztottam el a sört. De eközben, beszélgetésünk nyomán már gondolataim messze jártak. Bizony megfordult a fejemben, milyen lehet a dél-afrikai csapolt sör. Amiről ugyebár csak úgy tudok meggyőződni, hogy személyesen könyökölök egy helyi műintézmény pultjánál. Ekkor ugyanis már bennem motoszkált a gondolat, érdemes lenne alaposabban körülnézni Délen.

Az Astorgába zötykölődő busz fedélzetén a törzs utasok odafelé általában az elmúlt egy hét történéseiről számoltak be egymásnak, többnyire persze nem történt semmi, de azt jó hangosan és hosszan fejtették ki. Visszafelé az aznapi árak és a kínálat kerültek terítékre, értelemszerűen minden irtózatossá drága volt nekik, s az árusok elveszítették a józan ítélőképességüket, hogy merészelnek ilyen sok pénzt elkérni, szinte semmiért. Ehhez képest a kosarak és zsákok mindig degeszre voltak tömve. Nem tudom, gondoltak-e valamit a két, számukra érthetetlen nyelven karattyoló útitárs beszélgetéséről, de nyilván egyáltalán nem hozta őket lázba a jelenlétünk. Pedig komoly dolgokról volt szó.

Kifejezetten érzékenyülve, a bizalom okán előállt büszkeséggel megtelve érkeztem meg az első piac-túra helyszínére. Megtudtam, hogy miért a külvilággal szembeni távolságtartás, aminek természetesen csak egyik felszínes megnyilvánulása az idegen férfitől, a kocsmától való visszahúzóds.

Ethel nem várt gyermek volt. S nem csak, hogy nem várták, hanem az apja nem is akarta. S amióta az eszébe jut, de bizonyára már azt megelőzően is, a csupán a család erősebb akarattal bíró tagjainak kifejezett követelésére férjé, utóbb apává lett felmenője, rendszeresen verte. Évtizedekkel később az állandó kezelésre szoruló, időnként használhatatlanságig begyulladó alkarjait hozta fel meggyőző bizonyítékkul, mondván, az atyai ütlegelést tompítandó mindig a kezeivel próbálta védeni magát. A rendszeres verésnek Clem vetett véget, amikor ellentmondást nem tűrő módon megragadta az erőszakos férfit, s ráordított: „Ha még egyszer megüti a jövőbelimet, akkor megölöm!” Ez a mondat dupla jelentés tartalommal bírt. Az apa megijedt a fiatalembertől, s a továbbiakban felhagyott lánya verésével, és egyúttal megtudta, hogy az ifjú ezzel a szokatlan közléssel megkérte Ethel kezét. Már az is kész csodának számított, hogy egy fiú tűnt fel a környéken, merthogy a kislány minden házon kívüli mozgását enyhén szólva is erős kontroll alatt tartották, az pedig egyenesen elképzelhetetlen volt, hogy a szülői házba barátok, osztálytársak látogathattak volna. Sem lányok, de még kevésbé fiúk. A szerelem azonban még ilyen körülmények között sem szorítható korlátok közé, Ethel és Clem egymásra talált.

A család egyik féltve őrzött titka is a megátalkodott apához köthető. S amikor ezt elárulták, már végkép nem értettem, miként lehet az, hogy a férfi nem lett a veje által hirtelen felindulásból elkövetett gyilkosság áldozata. Ethel és Clem elsőszülött lányát, Wendyt, rendszeresen molesztálta, ha bűnügyi szakaszt akarnék használni, azt mondhatnám, szexuálisan zaklatta. Leegyszerűsítve: fogdosta, simogatta. Az Úr majd megbünteti, hangzott a válasz, s ezen a magyarázaton már meg sem lepődtem, hiszen az Úr rendszeres vendége volt a mindennapi kommunikációnknak. Ethel például

egy busz-beszélgetés alatt arról számolt be, hogy az Úr mindenkit megáld valamilyen tehetséggel, neki például az jutott, hogy magával a „Lorddal” van közvetlen kapcsolata, folyamatos párbeszédben vannak. Bármit tesz, annak indítéka odafentről jön. Bele sem mertem gondolni, hogy milyen nagy bajok adódhatnak, ha a távolból jövő gondolatokat rosszul értelmezi, netán az előírt tennivalónak másra vagy rájuk nézve káros következményei vannak.

Ez a gondolat nem volt teljesen megalapozatlan, merthogy Ethel gyakran túlzottan is segíteni akart, olyankor és olyanoknak is, amikor egyáltalán nem volt erre igény, s a helyzet sem követelte volna meg. Nehéz eldönteni, hogy ez a fajta mindig és mindenkinek segítő kezet nyújtó mentalitás mennyiben betudható az Úr direktíváinak, hajlok arra, hogy sok esetben inkább a mindenről tudni akarás, a minden fölötti kontroll igénye szülte.

Amikor már birtokában voltam a legféltettebb családi titkoknak, s arról is próbált meggyőzni, hogy az Úr folyamatosan közöttünk jár és beszél hozzánk, csak meg kell érteni, mit akar, nos, ezek után már előkerült a „na, és milyen az élet ott Délen” kérdés.

Némi benyomásom már volt az országról, vagy másfél évtizede megfordultam arrafelé. Turista voltam, akkor Fokváros és környéke volt célpont. Csak jót, s mindenekelőtt szépet tudtam felidézni, bár mindig sántítanak az ilyen megjegyzések, de biztos állítom, a világ egyik legszebb része. De mindenképpen az igazsághoz tartozik, az akkori vizit rövidebb volt, mint két hét... Mint a viccbeli két hét...

Ethel kivirult, amikor az országáról kérdeztem. Arról nem kellett hosszan győzködni, hogy az afrikai kontinens déli vége a teremtéskor jó sok szépet kapott, bőven akad szemet és lelket elvarázsoló látnivaló. Ezen a témán gyorsan átugrottunk.

Már a nyüzsgő astorgai piacon válogattunk, nem kerülhettük ki az árak összehasonlítását. Ebben a tekintetben is Dél-Afrikai nyert nála. Az egyébként nagyon is méltányos árakkal dolgozó mercado Ethelből rendre csodálkozó, szörnyülködő megjegyzéseket hozott ki. Egy jókora méretű barack láttán megjegyezte, ennyi pénzért otthon ő legalább két kilót tud venni. Elméletben sok-sok eurót megspóroltunk, zöldségek, gyümölcsök, húsok, sajtok spanyolországi árai okoztak nála döbbenetet. Ekkor ugyan gondolatban még nem kezdtem lefoglalni a repülőjegyet, tervezni az afrikai utazást, de tény, motoszkált a gondolat, csak jó lenne hosszabban is tapasztalatokat gyűjteni. Európa a krízis idejét éli, sem eredeti, sem pár éve választott országomban nem túl jók a kilátások, mi baj lehet egy kis felderítésből.

Próbáltam újabb hibapontot keresni, s feltettem a Dél-Afrikával kapcsolatban rendre pár perc után előkerülő, kötelezőnek látszó, sztereotip kérdést: és mi a helyzet a biztonsággal? Ethel ezen az állampolgári vizsgán sem bukott meg. Évtizedekre visszamenően soha semmi gondjuk nem volt, a család egyetlen tagját sem érte külső fenyegetés, nem voltak veszélyben - derült ki a beszámolóból. Ráadásul, Mossel Bay kifejezetten nyugodt vidék, a régió polgármester asszonyának köszönhetően ez maga a béke szigete. Föl sem tűnt, amikor szinte mellékesen megemlítette, hogy a tiszteletre méltó hölgy, ritka kivételként kollégái között, fehér bőrű.

Példaként az emlékeinkben még élénken meglévő közelmúltbeli labdarúgó világbajnokságot is felhozta. Mert ugyebár mit művelnek egyes európai vagy dél-amerikai országokban a megátalkodott football huligánok, ugyanakkor a dél-afrikai foci vb-n egyetlen komolyabb atrocitásra nem került sor. Mi mást mutat ez, mint azt, hogy ami arrafelé található azt a nyugalom és béke szavak megközelítőleg sem adják vissza.

Hittem neki. Miért is ne? Ha egy korosodó hölgyben még gondolati szinten sem merül fel, hogy félnie kellene, akkor miért ne az ő verziójában higgyek, miért gondoljam azt, hogy a csupán a szenzációkra éhes, mindenben a meghökkentőt kereső média munkásoknak lehet igaza, amikor erőszakról, rablásokról, gyilkosságokról tudósítanak. Megállapítottuk, Dél-Afrika biztonságos ország. Egy kiskaput azért nyitva hagytunk azzal a megjegyzéssel, hogy a világon alig akad olyan város, ország, amelynek ne lennének, mondjuk így, neuralgikus pontjai. Olyan helyek, ahova még erős kísérettel sem ajánlatos elmenni, sötétedés után semmiképpen, de világosban is jobb elkerülni. Megnyugvással töltött el, hogy amikor visszatértünk Rabanalba, Clem is élénken helyeselt, egyetértett az asszonnyal.

Csendben, munkásan teltek a napok mindenki tette a dolgát. Eljött az újabb piac-kedd, a buszozás. Ekkor már előre megfontolt szándékkal tettem fel a kérdést, amin útitársam egyáltalán nem lepődött meg. Amennyiben úgy hozná a sors, mit lehet abban az országban csinálni, miből lehet megélni? Azt már tudtam, hogy az európai nagyságrendeket el kell felejtenem. Nem szokásom mások pénztárcájában turkálni, de viszonyunk ekkorra már olyan közvetlen volt, hogy pontosan tudtam, havonta mennyi rand (Dél-Afrika pénze) érkezik nyugdíj formájában a számlájukra. Érdekes módon állapítják meg a nyugdíjasok havi járandóságát. Amikor Clem elérte a munkás éveinek végét, pontosan tudta, hogy mennyi van a nyugdíj számláján. Ő választhatta meg, hogy havonta mennyit akar ebből felhasználni, s ezek alapján az is kiderült, hogy hány éves koráig futja majd az összedolgozott pénzből. Persze, kockázatot is rejt magában a tévesen meghatározott várható élettartam, hiszen egyfelől többnyire öröm, ha sokáig él az ember, másrésztől viszont bajba kerülhet, ha még életében elfogy a pénz. A mindenre figyelő Clemnek erre is volt megoldása, amikor érezte, hogy még jó egészségnek örvend, de pár év múltán kifuthat a keretből, akkor jó pénzért eladta a házukat, s egy igencsak tetszetős idősoththonba fizetett be. Erre bőven futotta a házért kapott pénzből, és még az örökösöknek is maradt.

A szinte tudományos alaposággal és orvosi vizsgálat után meghatározott nyugdíj bőven elegendő volt, hogy nyugodtan megéljenek, olykor, szisztematikus takarékoskodással, utazgassanak a világban, voltak már Amerikában, Ausztráliában is, legyen két autójuk, s fenntartsanak egy kényelmes, óceánra néző házat. (Mondjuk, ez nem privilégium, az országnak ebben a régiójában, nehéz kikerülni a tenger látványát.) Mivel egyrészt még egyáltalán nem a nyugdíjból való megélhetés foglalkoztat, ráadásul a saját országom időskori ellátásában sem hiszek, miért pont egy távoli országban számítanék erre, szóval inkább az egyéb öfenntartási lehetőségek érdekeltek.

Az ország a korlátlan lehetőségek helye, ha jó ötleted van, tiéd a pálya, tárt karokkal várják a friss gondolatokat, a szorgalom és a kitartás sikerre vannak ítélve. Olyan gondolatokkal hozakodtak elő, mintha egy fizetett ország propagandát hallottam volna. Csak el kell dönteni, mi legyen a fő csapás iránya, mivel hódítsuk meg a Western Cape-t.

Már tinédzser koromban is vonzott a vendéglátás. Szüleim ellenezték az ilyen irányú elképzeléseimet, nem mondanám, hogy közös megegyezéssel, de más irányba indultam el, igaz, a teljes képhez hozzátartozik, abban az irányban is nagyon jól éreztem magam. De a saját étterem gondolata évtizedek alatt sem múlt el. Egyszer eljött az én időm, s megvalósítottam gyermekkori álmomat, étterem-gazda lettem Budapesten. Imádtam, kiteljesedtem, örömködtem. Azt hiszem, azok is szerették, akik a leghivatottabbak véleményét mondani. Jó volt látni az elégedett vendégeket.

Az élet közbeszólt, dolgaim másként alakultak, az ifjúkori álmok egy időre megint a fiókba kerültek. De azért erősen hittem abban, hogy lesz még alkalmam tulajdonosi büszkeséggel reggelente kitárni egy étterem ajtaját, s üdvözölni a szomszamosan, éhesen betérőket, majd elköszönni a mosolyogva távozóktól. Nagy képzelőerő ellenére akkoriban nem gondoltam volna, hogy ez Dél-Afrikában lesz. Mit szólnátok egy étteremhez? - tettem fel az ekkor már sem nekik, sem pedig nekem egyáltalán nem váratlan kérdést. Hosszasan egyikük sem gondolkodott, erőteljesen helyeseltek. De hozzátették, amit én magamtól is tudtam, menjek el, nézzek körül, de sok kételyük nincs afelől, hogy európai gondolkodásmóddal, szorgalommal az afrikai gyomrok meghódítása nem lehet akadály.

A kocka el volt vetve. Én már döntöttem. Viccelődő üzenetet küldtem a páromnak, aki ezekben a napokban, minő véletlen, éppen az El Caminót járta. „Mit szólnál, ha karácsonyi ajándékokat Dél-Afrikában vennénk meg?”

„Bevallom, már én is sokat gondolkodtam a kontinens cserén. Egy olcsón kibérelhető tengerparti ház, napsütés, normális árak. Mikor indulunk?” - jött röviddel később a válasz. A másik kocka is követte az elsőt.

Pár nappal később az astorgai buszállomáson Ethel és Clem úgy szálltak fel a Madrid felé induló buszra, hogy igazából nem is búcsúzkodtak, tudták, én is tudtam, hogy alig három hónap múltán újra látjuk egymást. Spanyolországban még tombolt az augusztusi nyár, novemberben a déli féltekén már egy újabb, immár afrikai nyárnak nézünk majd elébe.

Amikor nagyon vár valamit az ember, akkor alig akar múlni az idő. Ez a gyakorlat ezúttal nem

igazolódott be, 3 hét zarándokgondozás, ezúttal újra St. Jean-ban, barátok, rokonok jöttek, mentek, s a naptár máris novembert mutatott. De még ne kapkodjunk, a történet másik főszereplője bemutatásra vár. Annyi kiderült már, hogy némi köze neki is van az El Caminóhoz, meg hogy gondolati szinten ő sincs ellenére egy esetleges kontinens-cserének. Barbara, a társam.